

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI YER FONDI VA ULARDAN FOYDALANISHNI TARKIBINI TAKAMILLASHTIRISH USULLARI

Davlatov Abdullajon

Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti talabasi

Annotatsiya: *Yer resurslari – jahon yer fondining iqtisodiy foydalanishga yaroqli qismidir. Yer, hudud inson hayotining asosi, poydevori, uning yashash maydonidir, o'z faoliyatini amalga oshiradi.*

Kalit so'zlar: *Yer fondi, jahon yer fondi, tuproq, tuproq bonitirovkasi, o'rmon xo'jaligi.*

Annotatsiya: *Yer resurslari – jahon yer fondining iqtisodiy foydalanishga yaroqli qismidir. Yer, hudud inson hayotining asosi, poydevori, uning yashash maydonidir, o'z faoliyatini amalga oshiradi.*

Key words: *Land Fund, World Land Fund, soil, soil banitrophage, forestry.*

Аннотация: *Земельные ресурсы являются экономически полезной частью мирового земельного фонда. Земля, территория – это основа, основа жизни человека, его жизненное пространство, он осуществляет свою деятельность.*

Ключевые слова: *Земельный фонд, мировой земельный фонд, почва, почвенный мониторинг, лесное хозяйство.*

KIRISH : Insoniyat jamiyati taraqqiyotining barcha bosqichlarida yer yuzi mavjud edi, eng

muhimi u almashtirib bo'lmaydigan ishlab chiqarish vositasidir. Yer, hudud inson

hayotining asosi, poydevori, uning yashash maydonidir, o'z faoliyatini amalga oshiradi.

Yersiz odamlar o'rtasida o'zaro munosabat bo'lishi mumkin emas. Qadim zamonlardan beri mamlakatlar o'rtasidagi urushlarning asosiy maqsadi zo'ravonlik

bilan begonalarning yerlarini tortib olish xalqlarni o'z yerlaridan chiqarib yuborish

bo'lgan. Yer resurslari – jahon yer fondining iqtisodiy foydalanishga yaroqli qismidir. U

qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi, o'rmon xo'jaligi, shuningdek, shaharsozlik va qishloq aholisining joylanishi, sanoat korxonalarining joylashuvi, transport

kommunikatsiyalari va boshqa barcha turdagi inson xo'jalik faoliyati uchun zamin

yaratadi. Eng katta maydonlarni qishloq xo'jaligi yerlari (35% dan ortiq), o'rmon va

butalar (30%) egallaydi. Yer fondining 3% dan ko'prog'ini xo'jalikning tarmoqlari,

sanoat va transport egallagan. Qishloq xo'jalik yerlari o'zining tabiiy xususiyatlari va

qishloq xo'jaligida foydalanish maqsadi bilan farq qiladi. Qishloq xo'jaligining asosiy

toifalariga haydaladigan yerlar (tizimli haydaladigan va turli qishloq xo'jalik ekinlarini

Insoniyat jamiyati taraqqiyotining barcha bosqichlarida yer yuzi mavjud edi, eng

muhimi u almashtirib bo'lmaydigan ishlab chiqarish vositasidir. Yer, hudud inson

hayotining asosi, poydevori, uning yashash maydonidir, o'z faoliyatini amalga oshiradi.

Yersiz odamlar o'rtasida o'zaro munosabat bo'lishi mumkin emas. Qadim zamonlardan beri mamlakatlar o'rtasidagi urushlarning asosiy maqsadi zo'ravonlik

bilan begonalarning yerlarini tortib olish xalqlarni o'z yerlaridan chiqarib yuborish

bo'lgan. Yer resurslari – jahon yer fondining iqtisodiy foydalanishga yaroqli qismidir. U

qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi, o'rmon xo'jaligi, shuningdek, shaharsozlik va qishloq aholisining joylanishi, sanoat korxonalarining joylashuvi, transport kommunikatsiyalari va boshqa barcha turdagi inson xo'jalik faoliyati uchun zamin

yaratadi. Eng katta maydonlarni qishloq xo'jaligi yerlari (35% dan ortiq), o'rmon va

butalar (30%) egallaydi. Yer fondining 3% dan ko'prog'ini xo'jalikning tarmoqlari,

sanoat va transport egallagan. Qishloq xo'jalik yerlari o'zining tabiiy xususiyatlari va

qishloq xo'jaligida foydalanish maqsadi bilan farq qiladi. Qishloq xo'jaligining asosiy

toifalariga haydaladigan yerlar (tizimli haydaladigan va turli qishloq xo'jalik ekinlarini

sog'lomlashtirish, rekreatsiya maqsadlariga mo'ljallangan yerlar 13,9 gektardan 710,4

ming gektarga ko'paygan. Chunki, kelajakda ham aholi o'sishi natijasida ularning

yaxshi yashashi va tabiatni muhofaza etish uchun qo'shimcha yer maydonlari ajratilaveradi. 1990-yilda respublika yer fondining 7258,6 gektar maydoni zaxira yerlar

bo'lgan bo'lsa 2019-yilda bu ko'rsatkich 9437,7 gektarga yetgan. Bu yerlar jami yer

fondining 24,7 foizini tashkil etadi. Toshkent viloyati bo'yicha yer fondi yerlarini tahlil

qiladigan bo'lsak quyidagi diagrammadan ko'rinib turibdiki, eng ko'p ulush boshqa

tarmoqlarda ishlatiladigan yerlar 36%, pichanzorlar va yaylovlar 29% ni, ekin yerlari

22% ga, eng kam maydon bo'z yerlar va meliorativ qurilish holatidagi yerlarga to'g'ri

keladi. Mamlakatda yerdan foydalanishning asosiy tamoyillarga yerdan oqilona

foydalanish, uni muhofaza qilish hamda ekin ekiladigan yerlarni muhofaza qilish

majburiyati kiradi. Yerni muhofaza qilish va undan oqilona foydalanish uchun mas'ul

bo'lgan tashkilotlar tuproq unumdorligini yaxshilash, cho'llanish, sho'rlanish, tuproq

eroziyasi va yer ifloslanishining oldini olish choralari ko'radi. Davlat yerdan foydalanish ustidan qat'iy nazoratni amalga oshiradi, yerdan foydalanishni rejalashtiradi va foydalanilmagan yerlarni hisobga oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 17-iyundagi "Qishloq xo'jaligida yer va suv resurslaridan samarali foydalanish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 5742-son farmoni.

-
2. Абдуллаев Х.А. Ўзбекистон тупроқлари. Тошкент, 1973.
  3. Abdullayev S.A., Nomozov Q.X. Tuproq melioratsiyasi. Toshkent, 2011.
  4. Boboxo‘jayev I., Uzoqov P., Xoliqulov Sh. Tuproqshunoslik. Toshkent. 2011.
  5. Ziyomuxammedov A.E. Tuproq organik moddasi va unumdorligi. Toshkent, “O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi”, 2008.

